

HE 14/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakunta-uudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n jäsenistöön kuuluu laajasti ympäristöterveyden alalla terveystarkastajina ja vastaavina toimivia asiantuntijoita. Yhdistyksen kannanotot on tässä esitetty nimenomaan valvontaa tekevien viranhaltijoiden näkemyksen pohjalta.

Esityksen mukaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen kunnista maakuntiin mahdollistaisi nykyistä laajemman erikoistumisen ja parantaisi siten viranomaisten toimintaa. Tähän emme usko, koska kaupungeissa on tälläkin hetkellä voitu erikoistua, sen sijaan harvaanasuttujen seutujen ongelmaan tällä ei ole vaikutusta, vaan päinvastoin tämä voi huonontaa harvaanasuttujen alueiden valvonnan tasoa paikallisen valvonnan ja yhteistyön heikentyessä.

Kaikki tärkeimmät yhteistyökumppanit jäävät kuntiin. Ympäristöterveydenhuollolla on paljon yhteistyötahoja kunnissa kuten rakennusvalvonta, kaavoitus ja ympäristönsuojelu. Näiden kumppaneiden kanssa saavutetut synergiaedut jäävät nyt saavuttamatta. Toisin sanoen tämä huonontaa YTH viranomaisyhteistyötä.

Perusteluissa todetaan, että kustannukset kasvavat aluksi, mutta tasoittuvat sitten myöhemmin. Kun toiminnot keskitetään ja harvaanasutuilla seuduilla matkat kasvavat, tämä aiheuttaa eittämättä kustannusten kasvamista. Toisaalta myös palkkaharmonisaatio nostaa kustannuksia jatkossa. Eikä mitään todellisia säästöjä saada aikaan. Palkkaharmonisaatio nykyisen laintulkinnan mukaan toteutettuna olisi kuitenkin alan viranhaltijoiden palkkakehityksen kannalta hyvin toivottu muutos.

Käsityksemme mukaan kaupunkiseudut eivät juurikaan hyötyisi valvontayksiköiden koon kasvattamisesta nykyisestä, tilanne olisi lähinnä päinvastainen. Kaupungistuminen on vahva trendi, joka edellyttää erityisesti kaupunkiseutujen rakennetuissa elinympäristöissä panostamista entistä enemmän terveyden edistämiseen ja terveysvaikutusten arviointiin jo maankäyttöä, toimintojen sijoittamista ja asutuksen tiivistämistä koskevassa suunnittelussa. Tavoite saavutetaan tehokkaammin toimialojen välisellä tiiviillä yhteistyöllä varhaisessa suunnitteluvaiheessa kuin eri hallinnon alaisten organisaatioiden välisillä lausuntomenettelyillä päätöksentekovaiheessa.

Kaupungin ja harvemmin asutun seudun tarpeet poikkeavat toisistaan merkittävästi. Maakuntauudistus tarjoaa toiminnan kehittämismahdollisuuksia pienille kunnille ja etenkin harvaan asutuille alueille, jossa ympäristöterveydenhuolto on jo nyt toimintalähtöisesti muotoutunut kuntien yhteistyönä hoidettavaksi maakunnan alueella.

Nykyisen viranomaisyhteistyön hajottaminen lisää kustannuksia. Kaupungit ovat organisoineet nykyisin eri sektorien viranomaistoiminnot samaan toimintayksikköön, jolloin asioiden käsittely on ketterää ja henkilöstöresurssit hyödynnetään kustannustehokkaasti, esimerkiksi niin, että

meluasioiden käsittely on keskitetty ympäristönsuojelun (ulkoilman melu) ja terveydensuojelun (sisämelu) osalta yhteen.

Kunnat ovat kouluttaneet terveystarkastajia rakennusterveysasiantuntijoiksi ja tämän resurssin siirtyminen maakuntaan aiheuttaisi ongelmia kuntien sisäilmatyöryhmien toimintaan. Sisäilmaongelmien ehkäiseminen ja ratkaiseminen edellyttävät monialaista yhteistyötä viranomaisten ja eri toimijoiden välillä. Terveystarkastajat tekevät säännöllisesti tarkastuksia kouluihin ja yhteistarkastusten koordinointi kunnan sisällä on juuri päässyt vauhtiin (mm. terveydensuojelu, kouluterveydenhuolto, koulutuksen järjestäjä, toimitiloista vastaava). Tahot ovat tällä hetkellä kuntatasolla ja on huoli, että eri organisaatioiden välillä järjestely ei tulisi toimimaan. Käytännössä terveysvalvonnan resurssin siirtyminen maakuntaan johtaa siihen, että kuntiin joudutaan rekrytoimaan rakennusterveysasiantuntijoita muille toimialoille.

Kokemuksemme mukaan ympäristöterveydenhuollon vaikuttavin paikka terveyshaittojen ehkäisemiseksi on paikallistasolla, yhdessä kunnan muiden palveluiden kanssa. Monilla alueilla eri sektorien viranomaistoiminnot onkin organisoitu samaan toimintayksikköön, jolloin asioiden käsittely on ketterää ja henkilöstöresurssit hyödynnetään kustannustehokkaasti Näiden yksiköiden hajottaminen eri tasoille ja eri hallinnon alaisiin organisaatioihin tulee lisäämään byrokratiaa ja hidastamaan viranomaisprosesseja.

Suuret kaupungit omaavat nykyisellään hyvin toimivat ja riittävät rakenteet ympäristöterveydenhuollon järjestämisessä. Esimerkiksi pelkästään Helsingin valvontayksikkö on jo nykyisellään useamman tulevan maakunnan valvontayksikön kokoinen. Lisäksi suurten kaupunkien yhteisten tukipalveluiden (viestintä, ICT, lakipalvelut, HR , talous, jne.) käyttö mahdollistaa ympäristöterveydenhuollossa sellaisia kustannustehokkaita laatutekijöitä, jotka ovat järjestämisen kannalta hyvin hyödyllisiä ja tarpeellisia. ErillISRatkaisu myös muiden kuin Helsingin osalta niin, että isommat kaupungit hoitavat tehtävät myös jatkossa itse on asiakkaiden näkökulmasta hyvin perusteltu. Toiminnan kannalta maakuntamalliin siirtymisessä ei näiden kuntien osalta nähdä lisäarvoa.

Teemu Holmén
puheenjohtaja
Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry